

N:o 42.

Ank. till Riksd. kansli den 19 mars 1901, kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Stockholms stad af ett jordområde från förra häradshöfdingebostället Lindhof n:is 1, 2, 3 och 4 i Stockholms län.

(I. A.)

Med åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för den 22 februari 1901 har Kongl. Maj:t uti en till Riksdagen samma dag aflåten, till statsutskottet remitterad proposition (n:o 45) föreslagit Riksdagen medgifva,

dels att Stockholms stad måtte berättigas att för dess vattenlednings behof, mot ersättning, som bestämdes i den ordning, hvarom stadgades i förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, från förra häradshöfdingebostället Lindhof n:is 1, 2, 3 och 4, tillsammans 1 $\frac{3}{4}$ mantal, i Botkyrka socken och Svartlösa härad af Stockholms län till sig lösa det i domänstyrelsens utlåtande af den 7 december 1900 åsyftade, invid Bornsjön belägna och å samma utlåtande bifogad kartecroquis medelst rött streck från egendomens öfriga mark afskilda område, utgörande omkring 31 har 83 ar, under vilkor, att staden inlöste de arrendatorn af egendomen tillhöriga byggnader å lägenheten Nybygget samt att arrendatorns rätt att bortföra å området befintlig, honom tillhörig skog ej förnärmades,

dels att staden måtte berättigas tillträda berörda område vid nu löpande arrendeperiods slut den 14 mars 1902 eller dessförinnan, derest aftal mellan staden och arrendatorn derom kunde träffas,

dels ock att löseskillingen finge, på samma sätt som köpeskillingarne för försålda mindre kronoegendomar, användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

Till ofvanberörda statsrådsprotokoll har föredragande departementschefen anfört följande.

Uti en till Kongl. Maj:t stäld, af öfverståhållareembetet med skrifvelse af den 25 maj 1900 öfverlemnad skrift hade Stockholms stadsfullmäktige, med förmälan, att fullmäktige beslutat inköpa egendomarne Norsborg, Vellinge, Bergaholm, Fogelsta och Sturehof med flera inom Botkyrka och Salems socknar af Stockholms län för anläggning af ett nytt vattenverk vid Bornsjön och Mälaren äfvensom godkänt uppgjort förslag till vattenledning från Norsborg till Stockholm, vidare anfört, att omförmälda egendomsköp egt rum icke blott för vinnande af lämpliga vattentäppter, utan ock i syfte att, såvidt möjligt, skydda dessa mot framtida förorening, hvarvid särskildt lagts vigt på beherskande af Bornsjöns vattenområde; att staden för sistnämnda ändamål äfvensom för tillgodogörande af grundvattentillgången i trakten behöfde ytterligare förvärfva, bland annat, det område af kronoegendomen Lindhof i Botkyrka socken, hvilket begränsades i norr af Bornsjön och Botkyrka prestgårds egor, i öster af allmänna landsvägen samt i söder och vester af rågångarna mot Säby och Fogelsta och hvilket område enligt en af förste landtmätaren Thure Essén år 1900 upprättad karta med derå tecknad intyg upptog en areal af 82,90 har, hvaraf 3,278 har utgjorde åker; och hade stadsfullmäktige på grund af hvad sålunda anförts anhållit, bland annat, om tillstånd för Stockholms stad att förvärfva omförmälda område om 82,90 har af kronoegendomen Lindhof mot ersättning, som blefve bestämd i den ordning, som med afseende å jords eller lägenhets afstående för allmänt behof funnes stadgad.

Af de vid stadsfullmäktiges framställning fogade handlingar inhemtades beträffande den ifrågasatta vattenverksanläggningen vid Norsborg och ledningen derifrån till hufvudstaden, att vattenverket vore afsedt att kunna lemna en vattenmängd af 100,000 kubikmeter per dygn, men att, så länge stadens vattenverk vid Årstaviken vore i bruk, en så stor vattenmängd icke vore för hufvudstadens behof erforderlig; att det likväl vore fördelaktigt att redan nu anordna en rörledning, som kunde framleda 50,000 kubikmeter per dygn, och sedermera utföra ännu en dylik, då behof deraf inträdde; att förslag till sjelfva vattenverket, hvilket vore afsedt att byggas på stadens mark vid Norsborg, icke blifvit utarbetadt, men att kostnaden för detsamma approximativt

beräknats till $1\frac{3}{4}$ million kronor; att enligt af stadens byggnadskontor uppgjort, af beskrifning åtföljdt förslag till vattenledningen från Norsborg till Stockholm ledningen, som å handlingarna vidfogad karta afgifvits med en röd linie, skulle dragas till Fittja bro, vidare under vattendraget derstädes mellan Mälaren och Albysjön och derefter fram till egendomen Nybyhof, hvarest skulle å berget Utsigten vid sjön Trekanten förläggas en reservoar; att sammanlagda längden af ledningen från Norsborg till samma reservoar skulle blifva 15,885 meter; att från denna reservoar en 1,200 meter lång ledning skulle dragas på bank öfver sydöstra hörnet af sjön Trekanten, vidare öfver egendomen Katrineberg samt i allmänna landsvägen genom Liljeholmen och derefter öfver statens jernvägar tillhörig mark till Liljeholmsviken; att i denna vik undervattensledning skulle framdragas till staden; att kostnaden för ledningen från Norsborg till hufvudstaden jemte omförmälda reservoar m. m. beräknats till 3,500,000 kronor, i hvilket belopp dock icke inginge kostnaden för jordlösen; samt att stadsfullmäktige vid sammanträde den 7 maj 1900, med godkännande af omförmälda förslag, beslutat, att detsamma skulle i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de framlagda ritningarna jemte beskrifning utföras allt efter som stadsfullmäktige anvisade medel för ändamålet.

Till följd af erhållen remiss hade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 17 september 1900 afgifvit utlåtande öfver stadsfullmäktiges förvarande framställning, dervid styrelsen, så vidt nu vore fråga, anført, att de områden, som för anläggningen begärts vare sig för beherskande af Bornsjöns stränder eller för anläggningen i öfrigt, syntes vara af behovet påkallade, men hemställt, att frågan om förvärfvande af staten tillhörig jord eller lägenhet måtte blifva beroende af den ytterligare utredning, som Kongl. Maj:t kunde finna lämplig.

Derefter hade domänstyrelsen afgifvit infordradt utlåtande af den 7 december 1900 samt dervid tillika öfverlemnad yttranden i ämnet af arrendatorn utaf omförmälda kronoegendom, t. f. domänintendenten i Stockholms län och jägmästaren i Stockholms revir äfvensom utlåtande af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i nämnda län.

Arrendatorn af egendomen hade anført, att han icke hade något att erinra mot bifall till ansökningen, men yrkat, att Stockholms stad måtte åläggas att inlösa de honom tillhöriga byggnader vid den å området belägna lägenheten Nybygget, äfvensom att honom måtte tillerkännas rätt att under nu löpande arrendeperiod eller till den 14 mars 1902 få afverka honom tillhöriga, å marken stående fröträd samt den skog, som han hade rätt att få under samma tid utsynad.

T. f. domänintendenten hade anfört, att upplåtande till Stockholms stad af det ifrågavarande området syntes kunna ske utan olägenhet för egendomen i öfrigt, enär detsamma vore beläget i egendomens utkant, samt att genom dess frånskiljande några svårigheter för kronan icke borde kunna uppstå med afseende å dispositionen af egendomen efter arrendeperiodens slut.

Jägmästaren hade meddelat, att skogsmarken å området vore för skogsbörd särdeles tjenlig och bure en grof, vacker och värdefull skog, samt vidare anfört, att, då vid egendomens utarrendering från den 14 mars 1902 skogsmarken komme att från arrendet undantagas och ställas under skogsstatens förvaltning och vård eller afsättas till kronopark, staden borde hafva full trygghet för, att någon förorening af vattnet i Bornsjön icke vore att befara; att, äfven om området bibehölles i kronans ego, hinder för staden ej borde möta att, om så behöfdes, å området anlägga brunn eller framdraga rörledning; samt att, derest kronan afstode ifrågavarande mark, hushållsplanen för egendomens skog skulle blifva rubbad och bästa delen af densamma gå kronan förlustig. På grund deraf hade jägmästaren afstyrkt bifall till ansökningen, men tillika föreslagit, att, derest Kongl. Maj:t skulle finna kronan böra afstå de stränder af Bornsjön, som vore belägna inom Lindhofs område, staden måtte erhålla mark vid sjön endast till en mindre bredd.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande hade på de af jägmästaren anförda skäl så till vida tillstyrkt bifall till ansökningen, att staden måtte tillåtas förvärfva så stor del af det från Lindhof äskade området af 82 har 90 ar, som Kongl. Maj:t kunde finna vara för vattenledningens anläggning och begagnande oundgängligen nödvändig.

För egen del hade domänstyrelsen uti sitt berörda utlåtande — jemte förmälan, att ifrågavarande egendom, förra häradshöfdingebostället Lindhof n:is 1, 2, 3 och 4 om tillsammans $1\frac{3}{4}$ mantal, blifvit genom kammarkollegii kontrakt den 13 april 1881 utarrenderad under 20 års tid från den 14 mars 1882 mot ett årligt arrende af 4,126 kronor, deraf 376 kronor för fri dispositionsrätt öfver egendomens skogsafkastning — vidare meddelat, att för egendomens förnyade utarrendering arrendeuppskattning derå förrättats under år 1899; att egendomen, enligt det dervid förda protokoll, innefattade en areal af 141 har 82,2 ar tomt, trädgård och åker, 39 har 43,9 ar äng och odlingsmark samt 308 har 39 ar skogs- och betesmark eller tillsammans 489 har 65,1 ar; att uppskattningsmännen föreslagit, bland annat, att skogsmarken måtte från arrendet undantagas och att det derå belägna insynade, Bornsjön angränsande torpet Djupvik jemväl måtte från arrendet undan-

tagas för att disponeras af en skogsarbetare; samt att af samma protokoll äfven inhemtades, att å den på nu till afsöndring ifrågasatta området belägna lägenheten Nybygget funnes uppförda ett boningshus och ett uthus, hvilka byggnader vore arrendatorns enskilda tillhörighet.

Vidare hade domänstyrelsen anfört, att det ändamål, som med ansökningen afsåges, gifvetvis vore att förekomma förorening af vattnet i Bornsjön, men att för detta ändamåls ernående staden icke kunde, efter styrelsens uppfattning, vara i behof af så stort område, som ifrågasatts. Enär, såsom inhemtades af en styrelsens utlåtande bilagd kartecroquis, upptagande det till afsöndring ifrågasatta området samt rågränserna kring egendomen i dess helhet och hvarå höjdsträckningen betecknats med backstreck, skogsmarken, som begränsade Bornsjön och egorna till torpet Djupvik, vore skarpt sluttande mot sjön och torpet, syntes det styrelsen, som om, derest den till torpet hittills brukade marken och ett mindre område der omkring och närmast sjön till staden upplätes, någon förorening af Bornsjön icke vore att befara från den öfriga mark, som tillhörde Lindhof, synnerligast om denna mark framdeles liksom hittills komme att disponeras såsom skogsmark. Om, såsom i ansökningen antyddes, området skulle vara behöfligt, förutom till förekommande af föroreningar i Bornsjön, jemväl för tillgodogörande af grundvattentillgången i trakten, hvilket förutsatte, att vattenledningsrör möjligen komme att nedläggas å området, ansåge styrelsen, att, sedan utredt blifvit, att en dylik åtgärd vore af verkliga behovet påkallad, på stadsfullmäktige borde ankomma att till Kongl. Maj:t ingå med särskild ansökning att för detta ändamål få disponera erforderlig mark, men för en dylik lednings framdragande syntes så stort område, som nu ifrågasatts att exproprieras, ej vara behöfligt. Då dertill komme, att, i händelse ansökningen bifölles och således hela det å den ansökningen bilagda kartan upptagna området skulle egendomen frångå, enligt hos styrelsen verkställd uträkning, skogsafkastningen af egendomen i öfrigt ej blefve tillräcklig för fyllande af egendomens husbehof, hvilket gifvetvis komme att för kronan medföra förlust genom minskad arrendeinkomst för framtiden, ansåge sig styrelsen icke kunna förorda bifall till ansökningen, sådan den nu föreläge. Då emellertid ostridigt borde anses, att, till förekommande af föroreningar i Bornsjön, oinskränkt dispositionsrätt till de närmast Bornsjön belägna områdena vore för Stockholms stad af behovet påkallad, hade styrelsen hemställt, att Kongl. Maj:t måtte aflåta proposition till Riksdagen om rätt för staden att för uppgifna ändamålet få, på sätt och i den ordning, som stadgades i förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets

afstående för allmänt behof, från kronoegendomen Lindhof till sig lösa det närmast Bornsjön belägna, å omförmälda kartecroquis med rödt streck från egendomens öfriga mark frånskilda område, utgörande tillsammans omkring 31 har 83 ar, deraf 17 ar tomt, 2 har 23 ar åker, 3 har 28 ar äng, 99 ar mosse, 24 har skogsmark och 1 har 16 ar hagmark, dock med det förbehåll, såsom arrendatorn yrkat, dels att staden inlöste de arrendatorn tillhöriga byggnader å lägenheten Nybygget, dels att arrendatorns rätt att bortföra å området befintlig, honom tillhörig skog ej förnärmades; och hade styrelsen föreslagit, att tillträdestiden måtte bestämmas till nu löpande arrendeperiods slut den 14 mars 1902 eller dessförinnan, derest aftal derom kunde mellan staden och arrendatorn träffas.

På grund af hvad i ärendet sålunda förekommit tillstyrkte departementschefen, med anslutning till hvad domänstyrelsen i sitt berörda utlåtande hemställt, att Kongl. Maj:t måtte hos Riksdagen göra den framställning, förevarande proposition innefattar.

Emot hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende föreslagit har utskottet icke haft något att erinra, hvadan utskottet hemställer,

att Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 19 mars 1901.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.